

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 3 / 2020

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s **področja ljudi z okvaro vida**

letnik 19, številka 3 / 2020

ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak,
Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite brezplačen Rikoss](#)

=====

KAZALO

UVODNIK: Projekt Družinski izzivi za aktivno preživljanje prostega časa družin s slepim ali slabovidnim članom

Slavica Bukovec Zupanič

AVTOPORTRET: Neva Laščak

Pedagoško delo mi daje elan in ga jemljem kot poslanstvo

POPOTNIŠKI UTRINKI: Slikovite balkanske destinacije nas vedno znova prevzamejo: slepi jih doživljamo na svojevrsten način

Slavica Bukovec Zupanič

INTEGRACIJA: Modeli invalidnosti kot kategorije razumevanja hendikepa v sodobni družbi

Anja Uršič

INVALIDSKO VARSTVO: Spremembe in dopolnitve Zakona o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Ovire v času zaključevanja osnovne šole

Josib

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev dveh zelo uporabnih aplikacij: Seeing Assistant Home in iDentifi

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (2. del), Microsoftovo orodje za obnovitev izbranih datotek

Brane But

OGLASNA DESKA: Začutiti umetnino z vsemi čuti

Slavica Bukovec Zupanič

NOVIČKE: Pametna palica za slepe, Aplikacija »OstaniZdrav« dostopna tudi slepim in slabovidnim, Spotify odslej tudi v Sloveniji, Električno tandemsko kolo za slepe in slabovidne v Cerknem

Miha Srebrnjak

MEDNARODNE NOVIČKE: COVID-19 in njegove posledice, Direktiva o poštnih storitvah, Podkast o tehnologiji, Invalidnost in podnebne spremembe – Strategija 4P, Sporočilo WBU ob katastrofi v Libanonu

Anja Uršič

UVODNIK: Projekt Družinski izzivi za aktivno preživljanje prostega časa družin s slepim ali slabovidnim članom

Kreativnost in razvedrilo tudi v času epidemije koronavirusa

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

V letošnjem marcu se je tudi v Sloveniji svet postavil na glavo. Strah, zbeganost ter priporočilo »Ostani doma!« so nas prikovali med štiri stene. Toda kaj početi, kako zaposliti otroke, kako aktivno preživeti skupaj kot družina? Z željo, da bi kakovostno preživel prosti čas v času epidemije, je družinam s slepim/slabovidnim otrokom ter družinam s slepim/slabovidnim staršem na pomoč priskočila krovna invalidska organizacija s projektom Družinski izzivi.

Tako so pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije v desetih zaporednih tednih (med 9. aprilom in 15. junijem) vsak ponedeljek in četrtek na svoji spletni strani <http://www.zveza-slepih.si> objavili po en izziv, skupno dvajset. Kot so povedali organizatorji, je bila njihova želja v tistih čudnih časih v prvi vrsti razveseliti in med seboj še trdneje povezati družinske člane. Za vzpodbudo k sodelovanju so ob koncu akcije napovedali še nagradno žrebanje med družinami, ki so opravile z vsaj desetimi izzivi.

Čas je, da spoznamo izzive, ki so vključevali tako gibanje in kreativno ustvarjanje kot tudi kuharske spretnosti. Ne bomo sicer naštetih vseh dvajset – ti so dosegljivi na zgoraj omenjeni spletni strani, izbrali smo le nekaj najbolj domiselnih:

- Ustvarjanje nove igre, ob kateri bi se zabavala celotna družina
- Priprava koncerta klasične glasbe in vzdušja na njem v domači dnevni sobi
- Filmski večer ali lutkovna predstava z doma dosegljivimi rekviziti
- Izdelava slike ali skulpture, sestavljene iz materiala, nabranega okrog domače hiše (listje, lubje, vejice)
- Peka piškotov ali kakšne druge sladice
- Čajanka s poezijo v domači dnevni sobi
- Ustvarjanje novega izdelka iz odpadnih materialov
- Potopisni večer s pomočjo spominkov, atlasa ali računalniškega ekrana
- Lov za skritim zakladom, na katerega so se seveda podali otroci, ti pa so lahko za svoje starše pripravili presenečenje po lastnem navdihu

Kaj torej porečete ob naštetih izzivih? Ni dvoma, domiselno in igrivo! Vsekakor pa ni bilo dovolj aktivnost le izvesti, dogajanje je bilo potrebno še dokumentirati z opisom doživetja, s posnetki in fotografijami. Vse našteto so udeleženci nato posredovali strokovni delavki Zveze Karolini Doltar, ki je na našo prošnjo podala nekaj pojasnil tudi za bralce Rikossa.

Vprašanje: »Namen projekta Družinski izzivi je bil nedvomno skrb, da bi družine kakovostno preživele čas, ko so se morale zadrževati v zaprtih prostorih ali pa je bilo gibanje vsaj precej omejeno. Na kakšen način ste izbirali teme za izzive in kdo so pravzaprav njihovi idejni snovalci?«

Odgovor: »Na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije pripravljamo številne aktivnosti za slepe in slabovidne otroke in njihove družine, pa tudi za družine s slepim ali slabovidnim staršem. Običajno potekajo tabori, izobraževanja, srečanja, različne delavnice ... Zaradi ukrepov za preprečevanje širjenja korona virusa teh aktivnosti nismo mogli izvesti. V želji, da bi ohranjali stik z uporabniki, pa tudi, da bi prispevali k ohranjanju optimizma ter k aktivnemu preživljanju prostega časa, smo iskali možnosti za delo na daljavo. Brigita Kosi je predlagala oblikovanje izzivov za družine in hitro navdušila ostale. Pripravila je nekaj predlogov, nato sva idejo razvijali skupaj. Pri izbiri izzivov sva skušali zajeti različna področja npr. gibanje, ustvarjanje, preživljanje časa v naravi, igro. Poleg tega sva izbirali izzive, ki so zanimivi za družine z otroki v različnih starostnih obdobjih. Pripravili sva jih 20. Za sodelovanje v žrebanju za nagrade jih je bilo potrebno opraviti 10 – tako so družine lahko izbirale izzive, ki so jih bolj pritegnili.«

Vprašanje: »Kako ste zadovoljni z odzivom družin, vaša pričakovanja in rezultati?«

Odgovor: »K sodelovanju pri opravljanju izzivov smo povabili tako družine s slepim in slabovidnim otrokom kot tudi družine s slepim ali slabovidnim staršem. Vedeli smo, da kljub zaprtju številnih ustanov in podjetij ostaja veliko družin, ki so bile primorane usklajevati šolsko delo z delom od doma, in da bodo številne družine razpolagale z manj prostega časa. Posledično si kot cilj oz. kazalnik uspešnosti nismo zadali števila vključenih uporabnikov. Za nas je bilo pomembno, da vsem omogočimo sodelovanje in jih spodbudimo k aktivnemu preživljanju prostega časa ter ustvarjanju prijetnih trenutkov, težkim okoliščinam navkljub. Izzivov se je lotilo 7 družin, v žrebanju za nagrade pa so sodelovale 4. Kar nekaj družin je sporočilo, da z veseljem spremljajo izzive, kljub temu, da se same niso odločile za aktivno sodelovanje.«

Vprašanje: »Projekt je potekal kar dva meseca. Ste v tem času naleteli na kakšne težave?«

Odgovor: »Pri projektu ni bilo večjih težav. Družine smo o izzivih obveščali po elektronski pošti in prek naše spletne strani. V primeru, da je kdo potreboval dodatne informacije, nam je to lahko sporočil po telefonu ali po mailu. Pri izzivih smo postavili le izhodišče, iztočnico, ki pa jo je vsaka družina lahko oblikovala nekoliko po svoje.«

Vprašanje: »Družine so morale izvedbo aktivnosti dokumentirati s posnetki ali fotografijami. Kako so se slepi in slabovidni izkazali kot uporabniki sodobne tehnologije?«

Odgovor: »Poleg posnetkov in fotografij, so nas o opravljenih izzivih lahko obvestili tudi prek telefona. Večina družin je o opravljenih izzivih poročala prek elektronske pošte. Glede na to, da je v tem času večina šolskega kot tudi službenega dela potekala ob uporabi sodobne komunikacijske tehnologije, pri obveščanju in poročanju o izzivih večjih težav nismo pričakovali. Pomembno je, da smo slepi in slabovidni seznanjeni z uporabo videov, fotografij, interneta, saj le tako lahko stopamo v korak s preostalo družbo. Ravno s tem namenom smo na Zvezi slepim in slabovidnim ponudili dodatne možnosti za izobraževanje na področju komunikacije.«

Vprašanje: »In kako je bilo z obljubljenimi nagradami za udeležence izzivov?«

Odgovor: »Za sodelovanje v žrebanju je bilo potrebno opraviti 10 izzivov, kar je uspelo štirim družinam. Žrebanje nagrad je potekalo v ponedeljek, 22.6.2020, v Knjižnici slepih in slabovidnih Minke Skaberne. Nagrade so prejeli:

4. nagrada: družinska vstopnica za Hišo eksperimentov - družina Rak
3. nagrada: družinska vstopnica za Atlantis - družina Virant
2. nagrada: vikend v apartmaju Zveze v Dolenjskih toplicah - družina Bojnec
1. nagrada: 5 dnevne počitnice v apartmaju Zveze v Piranu - družina Panić

Toliko o projektu s strani organizatorja. Kaj pa pravijo udeleženci? Njihova predstavica bo tokrat mama Suzana Panić.

Vprašanje: »Najprej prosim za kratko predstavitev vaše družine.«

Odgovor: »Smo družina Panić in štejemo štiri člane, za zdaj (smeh). Naš prvorojenec, Alexis, je od rojstva slep. Star je štiri leta in obiskuje vrtec Centra IRIS. Lani se nam je pridružil četrti član, deček Emilian, Alexisov brat. Življenje z dvema majhnima otrokoma je pestro in zabavno, od naju z možem pa zahteva veliko organizacije in zavzetosti.«

Vprašanje: »Kako ste preživeli čas epidemije kot družina in kako ste se spopadli s šolanjem na daljavo, z nabavo in ostalimi dnevnimi opravki? Vas je bilo strah neznanega?«

Odgovor: »Čas epidemije bi lahko v našem primeru poimenovali kar "čas družine". Hvaležni smo, ker smo bili zdravi in toliko časa skupaj. Brez partnerja bi epidemijo doživeli dosti bolj stresno kot sicer. Tako sem bila jaz na porodniškem dopustu, mož na čakanju, in skoraj dva meseca smo imeli samo zase. Tudi sicer preživimo veliko časa skupaj, vendar pa ob dopustih in prostih dneh nismo nikoli doma. Potrebovali smo približno 15 dni, da smo sprejeli situacijo in se organizirali znotraj doma - to je bil naš izziv. Vsi štirje, ves čas v majhnem stanovanju, dojenčkov ritem spanja, Alexis v obdobju trme in še mnogo drugih individualnih potreb – delovalo je kot misija nemogoče.

Za nabavo je poskrbel mož, v trgovino je hodil vsakih 14 dni in nakupil stvari na zalogo. Izogibali smo se trgovskih centrov in javnih površin, kjer se zbira večje število ljudi, ter še bolj skrbeli za higieno. Ni nas prevzel strah, smo pa spremljali situacijo doma in po svetu.«

Vprašanje: »Kako ste kot družina preživljali prosti čas in v kakšni meri so k temu prispevali Družinski izzivi?«

Odgovor: »Epidemija je k nam prinesla tudi drugačen način preživljanja prostega časa. Veliko smo kolesarili in se sprehajali v naravi, Alexis pa je bil zelo dejaven tudi v kuhinji (priprava zajtrka, pogrinjane mize, pospravljanje posode, odnašanje smeti ipd.) in pri samourejanju. Ker mi je pogosto zmanjkalo rok, sem ga prosila za pomoč, on pa je vse to doživljal kot igro.

Potem pa so se zgodili Družinski izzivi – prava ideja ob pravem času! Od takrat naprej noben sprehod ni bil običajen, jutranja telovadba in učenje tujih jezikov nikoli zabavnejše in peka peciva nikdar tako zagnana. Najlepše pri vsem pa je bilo, da je sodelovala cela družina. Izzive smo sprejeli kot del rutine in bili vsi aktivno vključeni. Skupaj smo načrtovali izvedbo, si razdelili vloge in na koncu prisluhnili posnetkom. In to je bilo nekaj, kar je obdobje epidemije naredilo še bolj posebno in dragoceno.«

Vprašanje: »Koliko izzivov vam je uspelo izvesti in dokumentirati, naštejte nekaj tistih, ki so vas najbolj pritegnili, in opišite izvedbo tistega, ki vas je najbolj navdušil.«

Odgovor: »Pri vsakem smo uživali na svojstven način, zato težko izberem najljubšega. Lahko pa povem, kaj vse smo bili: peki, športniki, izletniki, operni pevci, pesniki, umetniki, poliglotti, lutkovni igralci in še marsikaj.

Zadnji izziv pa mi je dal misliti. Na vprašanje »Za kaj vse smo HVALEŽNI« je Alexis odgovoril: "Najbolj hvaležen sem za babico, pa za igrišče pred hišo in gobovo juho z današnjega jedilnika." Kako lepa je otroška iskrenost.

Sama bi rekla, da sem najbolj hvaležna za svojo družino – za partnerja in sončka dva, in za ljubezen, ki jo premoremo skupaj, ker vem, da je neskončna in najmočnejša vez pod soncem.«

Ob teh čustvenih mislih človek res nima kaj dodati. Izrečem lahko le še zahvalo za pogovor sogovornicama Karolini Doltar in Suzani Panić ter čestitke nagrajenim družinam. Naj vam družinski izzivi čim večkrat razgibajo in razvedrijo dan – ne glede na epidemiološke razmere!

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: **Neva Laščak**

Pedagoško delo mi daje elan in ga jemljem kot poslanstvo

V septembrskem avtoportretu se vam predstavljam Neva Laščak, profesorica glasbe, glasbena pedagoginja. V članku opišem svoj proces izobraževanja, sedanje poklicno delo in pripomočke, ki mi lajšajo vsakdan. Zelo iskreno v zapisu spregovorim tudi o svojih stiskah in dvomih vase kot močno slabovidne osebe ter prilagoditvah in strategijah, ki sem jih skozi življenje razvila, da lažje in bolj polno živim.

Če bi mi rekli, naj v nekaj besedah povem o sebi kaj dobrega, pa tudi kaj takega, kar mi ni všeč, bi se opisala kot upornico, ki lahko za precej visoko ceno zdržim in vztrajam na poti do cilja, po drugi strani pa se še vedno spopadam z zavoro negotovosti.

Po pripovedovanju staršev sem jokala, ko so me na sončnem Primorskem v vozičku vozili naokrog, misleč, da se bom dobro počutila. Doma sem namreč iz Solkana pri Novi Gorici. Šele nekoliko kasneje so spoznali, da me zaradi prirojenih očesnih okvar zelo moti svetloba in da slabo vidim. Odkar pomnim, nosim močno zatemnjena očala, ki sem jih

dobila okoli tretjega leta. Domači mojega slabega vida niso izpostavljali ali problematizirali in niso izražali strahu, da bi se mi zaradi tega lahko kaj hudega pripetilo. Sosedje so se čudili, ker sem se na dvorišču pred hišo zvečer igrala sama, vendar mene ni bilo strah teme. Precej dolgo je trajalo, preden so doma ugotovili, da ne ločim barv, ker sem jih zavajala z dobrim spominom. Kasneje so mi povedali, da imam bratranca s podobno okvaro vida. Preveč radovedna sem mamu večkrat spravila v zadrego, ko sem preglasno spraševala, kdo je pravkar šel mimo našega vrta, kajti oseb nisem prepoznavala. Kljub nekaterim nadležnim vprašanjem videčih otrok, se v vrtcu niti nisem počutila preveč izpostavljeno. Sicer pa imam na zgodnje otroštvo nadvse lepe spomine, saj so me vrstniki naše ulice dobro sprejeli in smo družno preživeli precej lepih uric.

Zlasti mučni so bili zame očesni pregledi, ker nisem znala povedati, kdaj vidim bolje, kdaj slabše, še najbolj pa me je motilo, da je bil zdravnik tako nedostopen. V tistih časih sploh ni hotel slišati, da bi osnovno šolo obiskovala v domačem kraju, saj so me ocenili, da imam 8,3 odstotka ostanka vida. Mama, ki je bila nadvse pogumna in razgledana ženska, je vseeno vztrajala, da bi vsaj poskusila, z zagotovitvijo, da me bo ob prvih težavah takoj poslala v Ljubljano v Zavod – in podobna zgodba se je odvrtela skoraj vsako leto. Dejanskega stanja vida nismo pretirano razkrivali, saj nismo želeli, da bi se me v šoli že vnaprej ustrašili. Vedno sem sedela v prvi klopi; kar nisem videla na tabli, sem z mamino pomočjo doma ob popoldnevih prepisala od sošolke – sosede, in nato naredila še domačo nalogo. Šele v petem razredu, ko se je nabralo že precej učne snovi, smo v knjigarni kupili veliko ročno lupo, ki mi je dobro

služila skoraj do konca šolanja, ko sem iz Nemčije dobila prva teleskopska očala za branje. V celotnem izobraževalnem procesu, od vrtca do zaključka študija, sem bila v tako imenovani tihi integraciji, brez obravnave in posledično tudi brez pomoči, saj nisem imela odločbe o usmeritvi.

V tretjem razredu osnovne šole sem si zelo želela v glasbeno šolo in ker sem kazala zanimanje, me je oče presenetil z novim pianinom. Mama je vpisu ostro nasprotovala, saj bi na poti morala prečkati kar dve precej prometni cesti. Naslednje leto pa sem ji rekla, da se grem kar sama vpisat; moji veliki želji je naposled le ugodila in odšla z menoj, kasneje pa me na poti nikdar nihče ni spremljal. Glasba mi je veliko pomenila, rada sem jo poslušala in igrala, čeprav not skoraj nisem videla, pač pa sem se skladbe dokaj hitro naučila na pamet. Prepevala sem v šolskem pevskem zboru, doma pa uživala ob lastni spremljavi klavirja, včasih tudi v družbi nekaterih sošolk.

Za razliko od deklice, ki se je bala, da bo morala že pri sedmih letih daleč od doma, sem šla, po uspešno opravljenem sprejemnem izpitu, na srednjo glasbeno šolo v Ljubljano. Bila sem visoko motivirana in z velikimi pričakovanji novega, tistega, kar me je zares veselilo. Na nek način sem postala tudi bolj samostojna. Pri teti, ki je prej niti nisem poznala, sem v veliko olajšanje staršev imela idealne življenjske pogoje v stanovanju s klavirjem sredi mesta, pa še šola je bila blizu – zares velika sreča! Kot marljiva in dokaj uspešna učenka sem se v srednji šoli dobro razumela s sošolkami, ki smo si vzajemno pomagale, neprostovoljno pa sem manjkala pri lekcijah vrstniškega družabnega življenja izven šolskih klopi. To se je podaljšalo še v študentska leta, ko sem obiskovala oddelek za glasbeno pedagogiko na Akademiji za glasbo. S sestrično, ki je nekoliko kasneje prišla živeti k teti, sva se razumeli in še danes sva povezani. Včasih se nasmejiva na račun mojega naivnega poguma, saj si prav po njeni zaslugi nisem obula fluorescentno zelenih nogavic, ki sem jih sama ponosno kupila, misleč, da so bele barve.

Ob zaključku študija, ko so si drugi utirali nove poti, si nabirali izkušnje, urejali zasebno življenje in doživljali prve uspehe, je zame postajalo življenje vedno težje. Glodala so me vprašanja: ali bom sploh lahko opravljala poklic, za katerega se usposabljam, kje je moje mesto v družbi, kako in od česa bom živela, ali bom lahko kdaj uspešna in zadovoljna. Štipendijo sem morala vrniti, ker se nisem upala zaposliti na osnovni šoli. Kljub pritiskom staršev sem zavlačevala z diplomom. Strah me je bilo neobetavne prihodnosti, pogrezala sem se v nekakšno krizo identitete, ki pa je takrat nisem čisto prepoznala. Diplomirala sem šele kasneje, ko sem bila poročena in sem imela že dva otroka. Prvo službo, kjer sem opravila še strokovni izpit, sem prav tako dobila pozno. Redno pa sem se zaposlila ob koncu tisočletja, po ločitvi in po tretjem porodniškem dopustu – v ustanovi, ki sem se je kot otrok tako zelo bala.

Sedaj gledam na Center IRIS z drugačnimi očmi in ga doživljam z nasprotnimi občutki. Prehodila sem dolgo pot vzponov in tudi nekaterih padcev ter si pridobila precej različnih izkušenj. Izkoristila sem možnost dodatnega strokovnega izpopolnjevanja – med drugim sem opravila triletno izobraževanje in pridobila diplomu iz glasbene pedagogike po Edgarju Willemsu in si nabirala znanje na področju glasbenega zapisa za slepe, kajti prizadevam si, da bi tudi slepi učenci imeli

dostop do glasbenega izobraževanja na glasbenih šolah. V zadnjem času sem nekoliko pokukala še na področje glasbene terapije, sicer pa svoj poklic, pri katerem uporabljam prilagoditve in pripomočke, opravljam z veseljem.

V učilnici, ki jo lahko po svoji meri zatemnim, imam dva računalnika z lupo in zoomom ter brajev tiskalnik. Za branje uporabljam prizmatska ali teleskopska očala, v veliko pomoč pa mi je tudi iPad, ki sem si ga kupila pred nekaj leti. Potrebno gradivo si povečujem, prav tako tudi partiture za spremljave, ki si jih še ustrezno prilagodim. Zunaj nosim močna filtrska očala proti bleščanju, kmalu pa bom dobila še zatemnjena očala za skotopični sindrom - Irlen, ki mi bodo olajšala gledanje in se jih zelo veselim. Pedagoško delo mi daje elan in ga jemljem kot neke vrste poslanstvo. Predvsem bi si želela, da bi naše otroke lahko vsestransko ustrezno opolnomočili, da bi lažje sprejemali sebe ter okolico in bi navsezadnje tudi nekaj prispevali v dobrobit družbe.

Marsikdo mi je vzpodbudno rekel, da se moja slabovidnost na zunaj sploh ne opazi. Seveda bi se morala tega veseliti, v resnici pa je to zame past ali dvorezen meč, saj se pri slabovidnem nikoli natančno ne ve, koliko realno vidi: včasih manj, drugič spet več, odvisno od okoliščin. Ni pa tega prijetno vsakemu razlagati in se nenehno izpostavlja, zato si upam reči, pa čeprav se sliši pretirano, da so slepi v tem oziru vendarle nekoliko v prednosti. V največji meri sem se skušala izogibati novim okoliščinam in nepredvidljivim situacijam. Pomagale so mi različne strategije in prilagoditve, ki sem jih večinoma oblikovala sama. Da bi bila lahko bolj gotova, sem, kolikor je bilo mogoče, teren pripravila vnaprej, trudila sem se biti pozorna in skoncentrirana, vključevala sem spomin in predvidevanje, iskala ustrezne orientacijske točke in zlasti poslušala. V mladih letih sem težavo negotovosti veliko bolj dramtizirala. Ob pomanjkanju samospoštovanja sem nerada sprejemala dejstvo, da nimam očesnega stika s sogovornikom, zlasti z neznanim, ki je predvideval, da ga pač vidim. Zaradi komunikacijske bariere, ki sem jo razumela kot lastno nespretnost, zmedenost in nepopolnost, sem se večkrat počutila v podrejenem položaju ter na ta račun doživljala precej zadreg, stisk in frustracij, ki so me včasih celo zablokirale. Kasneje se je nalepila še trema, ki še dandanes ni povsem izzvenela. Mogoče se bo komu zdelo neprimerno in nepotrebno izpostavljati omenjene šibkosti, a sem prepričana, da je dobro kdaj pa kdaj spregovoriti tudi o stvareh, ki bi jih najraje odrinili, navsezadnje pa so realnost. Ob dejstvu, da nisem sama, jih lažje sprejemam, spoznala pa sem, da se jih ni potrebno sramovati.

Ob pravem trenutku prihajajo nasproti pravi ljudje in glede na svoje izkušnje sem prepričana, da se vse potrebno zgodi ob primernem času. Tako sem dobila tudi priložnost, da se lahko učim petja, ki je zame odlična terapija za krepitev samozavesti. Mogoče bom v prihodnosti našla več časa tudi za branje, ki mi je nadvse ljubo, in bom lahko nadomestila zamujeno. Upam, da si bom takrat že lahko privoščila elektronsko lupo, ki bi mi bila v olajšanje. Verjamem v dragocenost življenja in ponosna sem na svoje tri otroke, ki že ubirajo lastne poti. Priznam, da bi bila težko ateist, ker mi upanje v pričakovanju lepega in dobrega daje zagon, saj pred vrati že čakajo nove priložnosti in izzivi.

Na vrh

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Slikovite balkanske destinacije nas vedno znova prevzamejo: slepi jih doživljamo na svojevrsten način (1. del)**

Avtorica: *Slavica Bukovec Zupanič*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

Tako kot nas je pred časom povlekla stran od Balkana politična razdvojenost, nas danes nekakšna jugonostalgija vleče nazaj na prostore nekdanje skupne države. Precej pogost je prizor, ko se skupina slovenskih turistov odpravi proti slikovitim balkanskim destinacijam. Tokrat boste v dvodelnem prispevku odšli z mano na tridnevno potepanje po Bosni in Hercegovini ter spoznali nekatere njene bisere. V prvem delu mesti Jajce in Travnik ter dolino bosanskih piramid.

Dan se je naredil in kmalu se na avtobusu ni več poznalo, da so nekateri morali vstati skoraj sredi noči. Jutranja kavica, šilce za dobro voljo, vesela družčina v pričakovanju doživetij in kar naenkrat smo se znašli na najlepšem delu poti proti osrčju BiH, v slikovitem kanjonu reke Vrbas. Tega naravnega čudesa se spominjam še iz časov vidne zaznave. Špranje v spominski sliki pa so pomagali zapolniti sopotniki z vzdihni navdušenja.

Jajce

Če kje človeku zastane dih, potem je to zagotovo ob prihodu v mesto Jajce. Slap na reki Plivi v centru mesta, eden najlepših na svetu, očara prav vsakega obiskovalca. Kapljice vode, ki pršijo nanj z višine dvajsetih metrov, ob tem namreč ustvarjajo tudi enkratni zvok. Mene dobesedno prikuje na mesto, a kraj ponuja še toliko drugih zanimivosti.

Kaj povedati o tem kraljevskem mestu z bogato in burno zgodovino? Tisti z nekoliko višjim EMŠO o njem vemo že skoraj vse, saj je bil prav tukaj postavljen eden od temeljev naše polpreteklosti. Za ostale pa nekaj zgodovinskih dejstev. Bogati vodni viri (reki Drina in Pliva) so omogočili naseljevanje na tem področju že pred več kot 6000 leti. Izkopanine iz rimskih časov, trdnjava, sahat-kula ter ostanki osmanskega imperija, pravoslavna cerkev, frančiškanski samostan in cerkev sv. Marije, v kateri je pokopan zadnji bosanski kralj Stjepan Tomašević, pripovedujejo prišleku zgodbo o številnih osvajalcih, ki so tukaj merili moči za oblast.

Naša skupina je v Muzeju 2. zasedanja AVNOJ-a najprej prisluhnila vodičevi pripovedi. Ta nas je nato popeljal še do nekaterih zgoraj naštetih zanimivosti v starem delu mesta. Čeravno se tukaj kulturno-zgodovinski spomeniki nahajajo dobesedno na vsakem koraku, me je vseskozi spremljal občutek, da mesto deluje precej zaspano, ter da v njem ni pravega utripa.

Bosanska dolina piramid

O tem, ali je ta zanimivost delo človeških rok ali naravna stvaritev, ali je morda celo manipulativna marketinška poteza dr. Semirja Osmanagića, je bilo napisanega in povedanega že veliko. Dejstvo pa je, da v Visoko pri Sarajevu prihaja čedalje več raziskovalcev, novinarjev in radovednih turistov od blizu in daleč.

V gnečo pred vhodom se je na sobotno jutro pomešala tudi naša skupina. Z zaščitnimi čeladami na glavah smo se z vodičko podali v podzemni labirint tunelov (labirint Ravne), ki skupaj s petimi piramidami tvori ta fenomenalni kompleks gričev, ki buri duhove tako v strokovni kot laični javnosti. Toda raziskovanje, ki ga pokriva neprofitna in nepolitična organizacija Fondacija arheološki park: Bosanska piramida Sonca pod vodstvom Semirja Osmanagića, teče dalje. Analize kemijske sestave materialov in meritve koncentracije negativnih ionov naj bi nekatere prepričale že tako daleč, da si upajo trditi, da bo potrebno zgodovinske učbenike napisati na novo.

Nanizajmo nekaj podatkov o bosanski dolini piramid, kot nam jih je posredovala vodička. Kompleks je sestavljen iz petih piramid: piramida Zemlje, Zmaja, Sonca, Lune in Ljubezni. Grajene so iz betonskih blokov (monolitov), material ima posebej veliko trdnost in nizko prepustnost vode. Piramida Sonca je pravilne geometrijske oblike in je z 270 metri najvišja na svetu. Piramida Lune je grajena v terasah in meri 190 metrov. Obe sta višji od najbolj znane Keopsove piramide v Egiptu (147 m). Stranice vseh piramid potekajo strogo v smeri severa. Tuneli, ki povezujejo vse piramide, imajo stičišče v nekakšni galeriji in so zdaj v fazi čiščenja, tako da vhod v piramide še ni odkrit. A prvo, kar opazi obiskovalec, je zrak, ki je kljub pomikanju v notranjost, neverjetno čist. Vodička nas pouči, da je temperatura skozi vse leto 12,5°C, zračna vlaga kar 85%, ter da frekvenca negativnih ionov iz podzemne vode v tunelu ustvarja vibracijo. Nekateri iz skupine so zatrjevali, da čutijo neko posebno atmosfero, da se počutijo lahkotno in umirjeno. Po Osmanagićevih trditvah naj bi bila vzrok takšnemu počutju izredno visoka koncentracija negativnih ionov in prav ta naj bi preprečevala sevanje. Ko namreč človek vstopi v tunel, celice telesa nimajo več naravnih sovražnikov in lahko opravljajo svoje delo, torej začnejo proces samozdravljenja in regeneracije. A pustimo morebitne učinke presoji posameznika.

Travnik

Gurmani zatrjujejo, da so travniški čevapčiči po okusu primerljivi s sarajevskimi in banjalušskimi, ki zavzemajo prvi mesti na bosanski lestvici. In če se že v ranem dopoldnevu po mestu širi omamen vonj, potem bo že nekaj na tem. Vodička, ki nas je pričakala, je z našo skupino dobesedno oddivjala po starem Travniku in ogled je deloval kot jutranja tekma s časom. A ne glede na to sem začutila Travnik kot zračno in odprto mesto, ki je naredilo name zelo lep vtis.

Mesto leži na južnem pobočju planine Vlašić in na obeh bregovih reke Lašve. Številne arheološke najdbe dokazujejo prisotnost Keltov in Ilirov na tem področju. S prihodom Rimljanov so v kraju začeli z izpiranjem zlata iz rečnega peska ter z izkopavanjem železove rude. Slava in življenje sta se v Travnik ponovno vrnila s prihodom Turkov. Tako je bil kraj z imenom Travnik prvič omenjen leta 1463, ko je skozenj v svojem pohodu na Jajce prodirala vojska paše Mehmeda II. Osvajalca. V času osmanskega cesarstva je bil Travnik kar 150 let glavno mesto bosanskega pašaluka, sedež dveh konzulatov ter rezidenca 77-ih vezirjev. Kot priča bogate preteklosti so na vsakem koraku vidne številne znamenitosti.

Glavnina življenja danes poteka v starem delu mesta – čaršiji, razdeljeni na spodnjo in zgornjo. Kot vsa stara mesta ima tudi Travnik svojo trdnjavo, ki je danes središče kulturnega življenja. Med muslimanskimi molilnicami je v kraju najbolj znana Šarena džamija ali Sulejmanija, zgrajena v drugi polovici 16. stoletja. Šarena jo imenujejo zaradi nesimetričnih likovnih dekoracij na notranjih in zunanjih zidovih. Posebna pa je že na prvi pogled, saj je minaret na levi strani, in ne na desni, kot je to v navadi pri džamijah.

Travnik je edino mesto v BiH, ki premore sončno uro in kar dve sahat-kuli. Te približno 20 metrov visoke stolpe so vezirji postavljali z namenom, da bi ure na njih ljudem na vse štiri strani spodnje in zgornje čaršije kazale čas in jim služile za orientacijo. To bogato osmansko arhitekturo, ponekod pomešano z avstro-ogrsko, lahko obiskovalec vidi prav povsod. O nacionalno mešanem prebivalstvu v kraju pričajo pokopališča različnih veroizpovedi ter številne grobnice turških vezirjev. S Travnikom je močno povezan tudi književnik Ivo Andrić, tukaj sta njegova rojstna hiša in spominsko obeležje. V neposredni bližini, v kavarni Lutvina kahva na Plavi vodi, je nastalo njegovo delo Travniška kronika.

Toliko z letečega ogleda Travnika. Naše hitenje po mestu je v primerjavi s tradicionalnostjo življenja v čaršiji delovalo kar malce smešno. Ljudje so kljub delovnemu dnevu mirno sedeli v »kafanah« in »čevapdžinicah« in prav nič ni kazalo, da se nameravajo sploh še kam premakniti.

[Na vrh](#)

INTEGRACIJA: Modeli invalidnosti kot kategorije razumevanja hendikepa v sodobni družbi

Avtor: *Anja Uršič*

Religiozni, medicinski, socialni in identitetni model predstavljajo modele invalidnosti, ki ponujajo bralcu štiri različne kategorije razumevanja hendikepa. Tipološki pristop omogoča jasne razmejitve med njimi ter v ospredje vsakega modela postavi pomembne idejne zasnove, ki nam pomagajo pri razumevanju koncepta invalidnosti. Tovrstni modeli so vsekakor pomembni, saj pripomorejo k identifikaciji različnih raziskovalnih področij, pri čemer je pomembna specifičnost konceptualizacije invalidnosti znotraj le-teh.

Invalidnost kot konstrukt različnih strukturalnih paradigem, predstavlja v družboslovju in drugih sorodnih disciplinah področje nenehnega raziskovanja, kar bistveno pripomore k večji akademski legitimitnosti konceptualizacije invalidnosti.

V tem prispevku bomo predstavili štiri izmed devetih glavnih modelov invalidnosti, in sicer moralni/religiozni, medicinski, socialni in identitetni model. Poleg omenjenih štirih, je v akademski literaturi moč zaslediti še naslednje modele: kulturni, omejevalni, dobredelni, ekonomski ter model človekovih pravic (Retief in Letšosa, 2018). Za teoretično analizo modelov invalidnosti bomo uporabili tipološki pristop, s katerim bomo orisali osnovne značilnosti različnih modelov.

Na koncu bomo predstavili ključne namene oblikovanja tovrstnih modelov in podali razmislek o (ne)pomembnosti oblikovanja različnih kategorij razumevanja invalidnosti v sodobnem času.

Moralni in/ali religiozni model: Invalidnost kot božje dejanje

Moralni/verski model invalidnosti je najstarejši model invalidnosti in ga najdemo v številnih verskih tradicijah, vključno z judovsko-krščansko. V okviru tega modela invalidnost velja za božjo kazen za določen greh ali grehe, ki jih je morda storila oseba z invalidnostjo. Henderson in Bryan (2011) ponujata temeljito obrazložitev moralnega in/ali verskega modela invalidnosti, znotraj katerega ljudje verjamejo, da so različne oblike invalidnosti največkrat posledica pomanjkanja spoštovanja družbene morale in religiozne razglasitve, ki svari pred določenim vedenjem. Za nadaljnjo razlago tega modela je potrebno upoštevati nekaj prepričanj, ki temeljijo na predpostavki, da so nekatere invalidnosti posledica kazni s strani vsemogočne entitete. Obstaja tudi prepričanje, da je invalidnost kazen za prestopniško dejanje zoper prevladujoči moralni ali verski običaj.

McClure (2007, 23) kritično obsoja uničujoč ter zavajajoč vpliv na razmišljanje, značilno za moralni oz. religiozni model invalidnosti, zato je poudarjal nekatere druge oblike razlag invalidnosti iz Biblije. Včasih ne šteje kot možni vzrok invalidnosti le greh posameznika, pač pa tudi kak greh, ki so ga morda zagrešili njegovi starši ali predniki (Henderson in Bryan 2011, 7). Rimmerman (2013, 24) poudarja potencialno uničujoče posledice takšnega pogleda, ki lahko vodi do tega, da se iz družbe začne izključevati invalidne osebe ali pa kar celotne družine. Druga vidna oblika moralnega

in/ali religioznega modela invalidnosti je ideja, da so invalidnosti v bistvu preizkus vere ali celo odrešitve. Niemann (2005, 106) ponuja konkreten opis zasnove invalidnosti kot preizkus vere, pri katerem so posamezniki in družine posebne, saj jih je Bog izbral za prejemanje invalidnosti in je le njim dana priložnost, da se izkažejo s svojo vzdržljivostjo, odpornostjo in pobožnostjo. Black (1996, 27) razpravlja o dodatni obliki moralnega modela invalidnosti, s čimer predstavi invalidnost kot priložnost za razvoj posameznika. Takšno razumevanje razvoja in poglobljanja določenih karakternih lastnosti (kot so potrpežljivost, pogum in vztrajnost) predstavljajo osrednji poudarek božjega načrta za invalidne osebe. Posledično se ti posamezniki lahko štejejo za "blagoslovljene", saj imajo priložnost, da se naučijo nekaj pomembnega za življenje in osebno rast. Včasih moralni in/ali verski model invalidnosti ohranja mit o invalidnosti kot mistiko ali metafizični blagoslov. Po mistični perspektivi invalidnosti obstaja dejstvo, da je eden od čutov oslavljen, vendar pa prav to neizogibno poveča delovanje drugih čutil, ki posamezniku omogočajo posebne sposobnosti zaznavanja, razmišljanja in duhovnosti (Olkin 1999, 25–26).

Čeprav moralni in/ali verski model invalidnosti ni več tako razširjen kot v preteklosti, je osnovna filozofija, na kateri temelji model, še vedno pogost način, kako ljudje razmišljajo, ko se spopadajo z boleznijo ali invalidnostjo (Henderson in Bryan 2011, 7; Rimmerman 2013, 24). Poleg tega obstajajo določene kulture, kjer je moralni in/ali verski model invalidnosti še vedno prevladujoč pogled (Dunn 2015, 10), zlasti družbe, kjer prevladujejo religiozni ali mistični načini razmišljanja. V takšnih družbah so invalidne osebe pogostokrat marginalizirane in potisnjene na rob družbe.

Medicinski model: Invalidnost kot bolezen

Od sredine 19. stoletja dalje je medicinski (ali biomedicinski) model invalidnosti začel postopoma nadomeščati moralnega oz. verskega, k temu pa je bistveno pripomogel napredek na področju medicinske znanosti. Olkin (1999) poudarja osnovno značilnost medicinskega modela invalidnosti, kjer je invalidnost obravnavana kot zdravstvena težava posameznika. Gre za napako ali okvaro telesnega sistema in je kot taka sama po sebi nenormalna in patološka. Cilj intervencije je ozdravitev, izboljšanje fizičnega stanja v največji možni meri in rehabilitacija posameznika (tj. prilagajanje invalida novemu stanju in v okolje). Pričakuje se, da bodo invalidi tovrstno raznolikost storitev izkoristili ter tako preživeli določen čas v vlogi pacienta ali učenca, ki mu pomagajo usposobljeni strokovnjaki. Včasih se omenja tudi medicinski model invalidnosti kot model "osebne tragedije" (Thomas in Woods 2003, 15), ki opredeljuje invalidnost na nekoliko bolj negativen način. Invalidnost velja za objektivno slabo in predstavlja tragedijo za posameznika in njegovo družino, zato je treba to (če je seveda mogoče) preprečiti z ozdravljenjem (Carlson 2010, 5).

Kot poudarja Carlson, k temu negativnemu pojmovanju invalidnosti prispevajo tudi nekatere dvomljive medicinske terapije, ki so jih izvajali na invalidnih osebah, vključno na primer z neprostovoljno sterilizacijo in evtanazijo. Izrazi, kot so neveljaven, pohabljenec, hendikepiran in zaostal, vsi izhajajo iz medicinskega modela pojmovanja invalidnosti (Creamer 2009, 22). Ta pristop do invalidnosti krepí predstavo, da invalidne osebe niso primerljive z njihovimi sposobnimi vrstniki. Kasser in Lytle (2005, 11) poudarjata izključno osredotočenost medicinskega modela predvsem na omejitve, ki so povezane z invalidnostjo osebe, kar v bistvu zanemarja pomembnost okolja, ki bi lahko okrepilo ali negativno vplivalo na človekove

funkcionalne sposobnosti. V skladu s tem je medicinski model nagnjen k osebi z invalidnostjo kot tisti, ki se mora spremeniti ali popraviti, ne pa k pogojem, ki bi lahko prispevali k tej invalidnosti (Kasser in Lytle 2005, 11). Medicinski model invalidnosti daje ogromno moč medicinskim strokovnjakom, ki diagnosticirajo ljudi, pri tem pa uporabljajo določena merila. Kriteriji za diagnosticiranje so razviti iz perspektive tistega, kar velja v sodobni družbi za normalno (Thomas in Woods 2003, 15). Za medicinske strokovnjake, ki se držijo medicinskega modela invalidnosti, bi morale osebe z invalidnostjo prevzeti in pravilno igrati "vlogo bolnega", z željo po stalni pomoči in podpori. Vendar pa dr. Llewellyn, Agu in Mercer (2008, 256) poudarjajo pomanjkljivosti pristopa "vloge bolnega", zlasti v zvezi z dejstvom, da je veliko kronično bolnih ali invalidov, ki ne štejejo za bolne. Poleg tega omenjeni pristop ne upošteva vitalnega razlikovanja med oslavitvijo in boleznijo. Kot Llewellyn in drugi (2008, 256) opominjajo, da je veliko invalidov, ki niso bolni, vendar imajo stalne okvare, ki niso enake vsakodnevnim zdravstvenim težavam.

Socialni model: Invalidnost kot družbeno konstruiran pojav

Družbeni oz. socialni model invalidnosti, ki se je razvil kot reakcija na omejen medicinski model, je navdihnjen z aktivizmom britanskega invalidskega gibanja v šestdesetih in sedemdesetih letih (D'Alessio 2011, 44). Po socialnem modelu (včasih tudi omenjeni kot manjšinski model) je torej družba tista, ki onemogoča normalno delovanje oseb z oviranostjo, zaradi česar bi morala biti usmerjena v družbene spremembe, in ne v prilagajanje posamezniku in njegovi rehabilitaciji (Barnes, Mercer in Shakespeare 2010, 163). Eden najpomembnejših aktov pri razvoju tega pristopa je manifestni dokument Temeljna načela invalidnosti (1976), ki ga je izdala Zveza telesno prizadetih proti segregaciji (UPIAS).

Temeljno za družbeni model invalidnosti je, da invalidnost pojmuje kot družbeno konstruiran pojem. UPIAS (1976) poudarja pomen družbene razsežnosti v tej opredelitvi, kjer so izpostavljeni predvsem naslednji vidiki:

- (a) položaj invalidnih oseb povzročajo družbene razmere, k temu pa bistveno pripomorejo omejeni dohodki ter omejena mobilnost
- (b) invalidi bi morali z nasveti in pomočjo drugih, prevzeti nadzor nad svojim življenjem in
- (c) da se morajo strokovnjaki in drugi, ki želijo pomagati, zavezati k spodbujanju takšnega nadzora invalidov.

Oliver (1981), invalidski aktivist in predavatelj, je izpostavil socialne vidike družbenega modela, pri čemer še posebej poudarja pomembnost fizičnega in socialnega okolja. Le-to namreč postavlja omejitve za določene kategorije ljudi. Organizacija UPIAS (1976) je opozorila na pomembno konceptualno razliko med izrazoma okvara (ang. impairment) in invalidnost oz. akademsko bolj uveljavljen koncept oviranost (ang. disability). Okvara je opredeljena kot pomanjkanje dela ali celotnega dela okončine, ali pa okvarjen ud, organ ali mehanizem telesa, medtem ko je invalidnost opredeljena kot: pomanjkljivost ali omejitve družbenih dejavnosti, ki jo je povzročila sodobna družbena organizacija, ki ne upošteva ljudi s telesno okvaro in jih zato izključuje iz družbenih dejavnosti (UPIAS 1976, 14). S tega vidika je invalidnost družbeno konstruirana slabost, ki predpostavlja posebno obliko družbenega zatiranja invalidnih oseb (UPIAS 1976). Schipper (2006) pojasnjuje

kritični pomen razlikovanja med okvaro in invalidnostjo v razvoju družbenega modela, zlasti v smislu njegove pomembnosti za različne kulture. Meni, da so te opredelitve dale teoretično podlago za socialni model z jasnim razlikovanjem med družbeno invalidnostjo in telesno okvaro.

Teoretiki socialnega modela trdijo, da je izraz osebe z okvaro neposredno povezan s filozofijo, na kateri temelji medicinski model. Socialni model invalidnosti je močno vplival na to, kako se je opredeljevanje invalidnosti skozi čas spreminjalo (Giddens 2006, 282). Imel je namreč ključno vlogo pri oblikovanju socialne politike na področju invalidnih oseb, ne le na nacionalni, pač pa tudi na mednarodni ravni.

Model identitete: Invalidnost kot identiteta

Ta model si deli razumevanje socialnega modela, da je izkušnja invalidnosti družbeno konstruirana, vendar se od njega razlikuje po tem, da invalidnost opredeli kot pozitivno identiteto. Po modelu identitete je invalidnost označevalec članstva v manjšinski identiteti, podobno kot spol ali rasa. Invalidnost v prvi vrsti določa določena vrsta izkušenj – tako družbenih kot političnih, pa tudi učinki socialnega sistema na identiteto invalidnosti. Ta model nekoliko zanemarja okolje, politike in ustanove, ki onemogočijo vključevanje invalidnih oseb. Swain in French (2000, 577–578) razpravljata o več načinih, v katerih je identitetni model invalidnosti označen kot afirmacijski model, ki oblikuje identiteto invalidnih oseb v naslednjih primerih:

- družbeno konstruirana razsežnost invalidnosti, zlasti kot je izražena v socialnem modelu
- motiviranje invalidov za članstvo v kampanjski skupini, ki pomaga pri razvoju kolektivne identitete
- skupni izraz frustracije in jeze
- skupinska identiteta je spodbudila veliko invalidnih delavcev za revolucionarne vizije in spremembe, pogosto pod okriljem državljanskih pravic ter enakih možnosti

Model identitete je na invalidnost vplival na mnoge načine, predvsem pa na invalide same, da sprejmejo pozitivno samopodobo, ki slavi "invalidnost kot ponos" (Darling in Heckert 2010, 207). Tako kot pri socialnem modelu, tudi model identitete ni brez kritike. Ena glavnih točk kritike proti temu pristopu je, da posameznika prisili v identifikacijo s specifično skupinsko kulturo. Nadaljnja kritika je, da identitetni model ne nameni dovolj pozornosti resničnosti gospodarske neenakosti, s katero se soočajo delavci z invalidnostjo.

Predstavljeni modeli vsak na svoj način postavijo v ospredje različne izhodiščne točke oz. postavke, ki bralcu ponudijo različne konceptualne okvire razumevanja invalidnosti. Pomembno se je zavedati, da predstavljeni modeli temeljijo predvsem na strukturalističnem pristopu, kar nakazuje vpliv družbene strukture na samo percepcijo invalidnosti. Kot dejavnike iz okolja modeli izpostavijo versko doktrino, znanost o medicini, družbo kot sui generis entiteto, ter nenazadnje tudi identiteto, pri kateri je poleg značaja kolektivnosti pomemben tudi proces identifikacije, ki pa izvira iz posameznika samega.

Takšni modeli nam tako pomagajo pri prepoznavi različnih opredelitev invalidnosti, kar nam je v pomoč pri vzročnem pripisovanju invalidnosti. Modeli niso vrednostno nevtralni, saj v svojih temeljnih postavkah odražajo določene ideje in vrednote, kljub temu pa lahko služijo kot pomemben stimul pri usmerjanju in oblikovanju politike na področju invalidnih oseb. S pomočjo modelov lahko identificiramo tudi raziskovalna področja oz. akademske discipline, ki se osredotočajo na proučevanja invalidnosti npr. teologija, sociologija, psihologija, medicina ipd. Po drugi strani pa se moramo zavedati tudi morebitnih negativnih posledic tovrstnih modelov, saj le-ti lahko prispevajo k negativni samoidentifikaciji, ali pa pri posameznem bralcu vzbudijo predsodke in diskriminacijo.

Navkljub morebitnim negativnim učinkom modelov invalidnosti, ki posameznikovo razumevanje invalidnosti lahko zamejijo, osebno menim, da kritičen pristop bralcem lahko omogoči širši vpogled v kategorije razumevanja invalidnosti.

Literatura

1. Black, K., 1996, *A Healing Homiletic*, Abingdon Press, Nashville, TN.
2. Carlson, L., 2010, *The Faces of Intellectual Disability*, Indiana University Press, Bloomington, IN.
3. Creamer, D., 2009, *Disability and Christian Theology: Embodied Limits and Constructive Possibilities*, Oxford University Press, Oxford. D'Alessio, S., 2011, *Inclusive education in Italy: A critical analysis of the policy of Integrazione Scolastica*, Sense Publishers, Rotterdam.
4. Darling, R.B. & Heckert, D.A., 2010, 'Orientations Toward Disability: Differences Over the Lifecourse', *International Journal of Disability, Development and Education* 57(2), 131–143.
5. Dunn, D., 2015, *The Social Psychology of Disability*, Oxford University Press, New York.
6. Henderson, G. & Bryan, W., 2011, *Psychosocial Aspects of Disability*, Charles C. Thomas, Springfield, IL.
7. Kasser, S. & Lytle, R., 2005, *Inclusive Physical Activity*, Human Kinetics, Champaign, IL.
8. Llewellyn, A., Agu, L. & Mercer, D., 2008, *Sociology for Social Workers*, Polity, Cambridge, UK.
9. McClure, J., 2007, *Preaching Words*, Westminster John Knox Press, Louisville, KY.
10. Niemann, S., 2005, 'Persons With Disabilities', M. Burke, J. Chauvin & J. Miranti (eds.), *Religious and Spiritual Issues in Counseling: Applications Across Diverse Populations*, pp. 105–134, Brunner-Routledge, New York
11. O'Connell, C., Finnerty, J. & Egan, O., 2008, *Hidden Voices*, Combat Poverty Agency, Poverty Research Initiative, Dublin.
12. Olkin, R., 1999, *What Psychotherapists Should Know About Disability*, Guilford Press, New York.
13. Retief, M. & Letšosa, R. 2018, *Models of disability: A Brief overview*, AOSIS.
14. Rimmerman, A., 2013, *Social Inclusion of People with Disabilities*, Cambridge University Press, Cambridge.

15. Schipper, J., 2006, *Disability Studies and the Hebrew Bible*, T & T Clark, New York.
16. Swain, J. & French, S., 2000, 'Towards an Affirmation Model of Disability', *Disability & Society* 15(4), 569–582.
<https://doi.org/10.1080/09687590050058189>
17. Thomas, D. & Woods, H., 2003, *Working with People with Learning Disabilities*, Jessica Kingsley Publishers, London.

Na vrh

INVALIDSKO VARSTVO: Spremembe in dopolnitve Zakona o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Po popravilu krivice in priznanju pravice do izplačila neizplačanega dodatka za nego otroka za nazaj tistim upravičencem, ki ga niso prejeli zaradi prejemanja dodatka za pomoč in postrežbo, bo predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka priznal za nazaj pravico do izplačila neizplačanega dodatka za pomoč in postrežbo tistim upravičencem, ki ga niso prejeli, ker so prejeli dodatek za nego otroka.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu ministrstvo) od 1.1.2003 vrsto let ni priznavalo slepim otrokom oziroma njihovim staršem ob prejemanju dodatka za pomoč in postrežbo (v nadaljnjem besedilu: DPP) po zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje, hkratnega prejemanja dodatka za nego otroka (v nadaljnjem besedilu: DNO) po zakonu, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke. Trdilo je, da se oba prejemka med seboj izključujeta. To napačno razlago je ministrstvo odpravilo šele dne 16.6.2016 in priznalo upravičencem pravico do hkratnega prejemanja DPP in DNO.

Starši slepih otrok so nadaljevali s prizadevanji za priznanje poročuna neizplačanega DNO za nazaj, za ves čas neupravičenega nepriznavanja pravice do DNO. Ministrstvo je napako priznalo in 22. novembra 2019 je bil v Državnem zboru RS sprejet Zakon o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka. Objavljen je bil v Uradnem listu RS št. 72/19, dne 4.12.2019, veljati je začel 15. dan po objavi, 19.12.2019.

Že v postopku za sprejem tega zakona so starši slepih otrok opozarjali na primere, ko zaradi prejemanja DNO niso prejeli DPP. Ministrstvo takrat opozoril ni upoštevalo in sedaj pravzaprav popravlja napako za nazaj. 30.7.2020 je ministrstvo dalo v javno razpravo in medresorsko usklajevanje predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka, s katerim priznava pravico do izplačila neizplačanega DPP za nazaj tistim upravičencem, ki ga niso prejeli, ker so prejeli DNO. Po zaključeni javni razpravi bo Vlada RS predlog zakona posredovala Državnemu zboru RS, ki ga bo obravnaval in sprejemal predvidoma v jesenskih mesecih.

Zelo vprašljiva pa je določba v tretjem odstavku dodanega 5.a člena, po kateri se upravičencu izplača neizplačani DPP za nazaj v višini, kot je veljala v posameznem obdobju, za katerega bo prejel poročun DPP. Upravičenci bodo tako močno prikrajšani, saj bodo prejeli izplačila tudi za 18 let nazaj brez kakršne koli valorizacije. Pripadati bi jim morale zamudne obresti.

Določiti bi bilo treba ustrežnejšo (pravičnejšo) višino poročuna DPP. Najbolj enostavna rešitev bi bila, da bi se poročun za nazaj priznal v sedanji višini DPP.

Takšen problem je prisoten tudi pri poročunu DNO za nazaj. Prejšnja ministrica je izrazila zavedanje, da bi morala biti opravljena valorizacija na sedanjo vrednost izplačil in da se bo zaradi poenostavitve postopkov poročun DNO za nazaj priznaval v sedanji višini. V praksi pa se dogaja, da nekateri centri za socialno delo priznavajo poročun v sedanji višini DNO, spet drugi pa v preteklih višinah. Spor še vedno ni rešen (pritožbe upravičencev).

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: **Ovire v času zaključevanja osnovne šole**

Zgodba nekega malega dečka (4. del)

Avtor: *Josib*

V tokratnem nadaljevanju življenjske zgodbe slabovidnega fanta beremo o odnosu osnovnošolskih učiteljev do njega, o težavah pri učenju, soočanju z vse večjo slabovidnostjo ter delu na domači kmetiji. Začutimo lahko veliko razočaranje nad zanj pomembnima dogodkoma – zaključkom osnovne šole in zakramentom birme. Spoznamo še težavno pot usmerjanja za nadaljnji poklic in odločenost, da šolanje nadaljuje. Prvi korak je bil narejen z uspešno opravljenim sprejemnim izpitom.

Samo volja do življenja in želja po osamosvojitvi sta me vodili naprej, mi je povedal moj sogovornik in nadaljeval s svojo zgodbo.

Znašel sem se v petem razredu, kjer se je pričel razredni pouk. Da bi bil hitreje doma, sem dobil v dar star očetov bicikl, s katerega je pri večji hitrosti obvezno padla veriga, ali pa se mi je vanjo zataknila hlačnica, tako da sem zapravil ves s hitrostjo pridobljen čas z umivanjem rok in čiščenjem hlač. V šoli so nas prevzeli novi učitelji, zamenjal se je tudi ravnatelj, mi pa smo dobili novo razredničarko. Bila je lepa, mlada in zelo prijazna. Sam sem se ji zaradi razmer doma in slabovidnosti zasmilil, tako da me je nekega dne povabila k sebi domov in me povprašala o mojih težavah. Po razgovoru mi je svetovala, naj vzamem usodo in prihodnost v svoje roke, ter mi podarila knjigo Kala pisatelja Ivana Ribiča, ki me je zelo pritegnila, saj sem si od nekdanj želel imeti svojega psa in z njim doživljati podobne zgodbe.

Pri veliko predmetih sem imel težave, največje pri nemščini. Ni me pritegnila, verjetno zato, ker sem pogosto poslušal o vsem slabem, kar so Nemci pri nas in nasploh po svetu naredili v času vojne – ni mi šlo v glavo, zakaj se nemščine sploh učimo? Učiteljica je bila nepopustljiva in mi obljubila, da me bo za vsako ceno naučila vsaj za dvojko. Ker mi ni in ni šlo, sem moral večkrat ostati po šoli in se učiti predvsem slovnice. Zato sem seveda zamujal domov, kjer niso verjeli mojemu razlogu in mama me je za zamudo večkrat "nagradila" s palico po riti. Ščasoma se je dodatni pouk vseeno obrestoval, nemščino sem izdelal z dvojko, druge predmete pa zaključil s povprečno oceno tri in skupnim dobrim uspehom. Najraje sem se učil zgodovine, saj so me zanimala dogajanja in velike osebnosti, ki so zaznamovale našo preteklost.

Doma na kmetiji je bilo vedno kaj za postoriti, tako da ni bilo časa za učenje. Mama je potrebovala pomočnika in hlapca, da smo pravočasno vse opravili in tudi kaj zaslužili s prodajo pridelkov – največ z jajci in mlekom. Čas za branje knjig sem imel samo zvečer v postelji ali na paši, naloge sem prepisal kar v šoli, učil pa sem se sproti med predavanjem snovi in pri spraševanju sošolcev. Vid se mi je še kar naprej slabšal, tudi zaradi težjega dostopa do zdravnika specialista okulista, ki mi je pomagal s postopnim poviševanjem dioptrije in dajanjem prehranjevalnih nasvetov, kar pa je bilo potem v praksi težko uresničljivo.

To je bil čas, ko sem se prvič srečal s strelnim orožjem. V razred smo dobili učenca iz Haloz, ki je ponavljal peti razred in nas vse prekašal po svoji velikosti in moči. Da bi se nam priljubil, je nekega pomladnega dne prinesel v šolo pištolo. Orožje nas je

pritegnilo in vsak ga je hotel potežkati in pogledati čez merek. Ker smo pozabili na čas, nas je presenetila razredničarka in se ob pogledu na orožje v otroških rokah zgrozila, ter v hipu reagirala. Po ugotovitvi, čigavo je orožje, je poskušala fanta oklofutati, kar pa je pripeljalo do smešne situacije, saj je, nizka po postavi, poskakovala in se dvigala na prste, da bi z rokama dosegla ušesa visokega dečka. Ko se je umirila, nam je pojasnila posledice, ki bi lahko nastale, in nam predavala o pomenu orožja s pripovedjo o grozotah vojne.

V šestem razredu smo imeli za matematiko učitelja, ki je bil naš razrednik že v četrtem razredu. Za razliko od takrat nas ni več pretepal, sicer pa nas tudi noben drug učitelj ni. Matematike nas ni naučil, saj je ni znal razlagati, imel sem občutek, da je tudi sam ni obvladal. Pri slovenščini smo bili največkrat "zagamani kmetavzarji", ker snovi nismo obvladovali, saj je bila učiteljica preveč zahtevna, nam pa ni in ni šlo. Učenje Prešernovih pesmi na pamet tudi ni pomagalo, ker je polagala več teže na slovnico. Najbolje sem jo odnesel pri srbohrvaščini, saj mi ni bila težka, cirilico sem znal dobro brati, pa tudi učiteljica ni bila stroga, tako da sem končal razred z dobim uspehom.

Z leti, ko sem odraščal, sem dela na kmetiji vedno boljše opravljal, tako da sem prevzel furanje, to je vodenje volovske vprege, oranje njiv in spravlanje sena. Vedno boljši sem bil pri popraviljanju kolesa in lesenih predmetov, npr. korita za hranjenje svinj, hlevskih vrat, držal za ročna orodja, desk v koruznjaku, spreten sem bil v vseh drugih nujnih popravilih, pa tudi pri samostojnem kuhanju, kadar ni bilo nikogar doma. Paziti sem moral na mlajšega brata, še bolj pa na starejšega – kontrolirati sem moral vsako delo, ki ga je samostojno opravil, saj je bil zaradi bolezni na ravni sedemletnega otroka in še ni bil sposoben pomagati v meri, kot sta si to starša želela.

V sedmem razredu mi je šlo v šoli kar dobro. V spominu mi je ostala birma, zakrament potrditve v veri, ki sva jo prejela skupaj s starejšim bratom. Za botra sva dobila bogatega kmeta, zato sem pričakoval lepo darilo: novo kolo in pravo ročno uro, kar pa se je izkazalo za prenagljeno. Z bratom sva dobila vsak le kičasto uro in denarnico, polno drobiža, dovolj za nakup dveh žemljic. Po opravljenem obredu smo odšli v gostilno, kjer so odrasli spili nekaj litrov vina, midva z bratom pa vsak en grahrlj, z navodilom piti oranžado zelo počasi, da se ne bi prehladila. Preskočili smo tudi spominsko fotografiranje in tradicionalno pecivo iz lecta, ter doma pojedli čisto običajno nedeljsko kosilo. Po tehtnem razmisleku sem z vero dokončno opravil in odslej jemal obrede in verovanja le še kot navadne običaje.

V jesenskem času mi je bilo v veselje druženje pri kožuhanju, to je ličkanju koruze, ki se je vedno zavleklo pozno v noč. Običajno smo posedli okoli kupa zrelega klasja pod kolarnico in upali, da bomo po starem ljudskem običaju zbrali devet rdečih storžev ter tako bili oproščeni dela – kar pa se je kljub več stotim olupljenim storžem le redko zgodilo. Ob delu smo peli, občasno je kdo prijel za harmoniko in lahko smo plesali veksl oziroma metla tanc. Ob takih dogodkih se je začela kazati tudi puberteta, ki sicer ni bila v ospredju, saj smo bili že kot najstniki vpeti v kmečka dela.

V osmem razredu se je bilo treba odločiti, kako in kaj naprej po osnovni šoli. V pomoč so nam bile predstavitve raznih poklicev, meni pa ni bilo nič od tega všeč, saj zaradi slabovidnosti, ki je sedaj znašala že -18 dioptrije oziroma 60% izgube vida, ne

bi mogel opravljati nobenega izmed njih. Tu mi je priskočil na pomoč tedanji razrednik, ki mi je predstavil svoje videnje mojih sposobnosti in področij, na katerih bi bil lahko uspešen. Odvrnil me je od poklica rudarja, trgovca in drugih, pri katerih je potreben oster vid, in mi povedal za šolo telefonista v Zagrebu, ki bi bila zame primerna. V pogovoru s staršema nismo prišli do skupnega zaključka, saj sta me videla bolj kot pomoč doma na kmetiji.

Na koncu šolanja smo si učenci organizirali valeta, katere sem se na vsak način hotel udeležiti, vendar mi je mama postavila pogoj, da vzamem s seboj mlajšega brata, starega štiri leta. Razrednik mi je spremstvo dovolil, čeprav ni imel noben sošolec nikogar od domačih na prireditvi. Udeležili smo se je samo učenci s svojimi učitelji in si med sabo razdelili zadolžitve za pripravo popolnega zaključka šolanja, od glasbe, prigrizkov in peciva, brezalkoholnih pijač, do vseh drugih najmanjših podrobnosti. Valeta se, zaradi prisotnosti tečnega bratca, žal ni odvijala po mojih željah. Nobena od sošolk ni bila pripravljena plesati z mano in sem edini ples odplesal z bratcem, zabavo pa zapustil prvi, da bi bila pravočasno doma in ne bi bilo ognja v strehi.

Počitnice sem izrabil za razmislek o nadaljnjem šolanju in pisanju prijav. Zavrnen sem bil na več šolah: ekonomski, trgovski, gimnaziji, tehnični, mesta ni bilo niti pri obrtnikih, kaj šele v mojem sanjskem poklicu geometer, nazadnje pa sem ujel zadnji vlak za poklicno lesno šolo v Mariboru. Zaradi vida so me tudi tu skoraj zavrnil, vendar sem se izmazal z izgovorom, da z očali dobro vidim, kar dobro pa sem se odrezal tudi pri spretnostnem preizkusu znanja. Delo z ročnimi orodji doma in s tem pridobljena spretnost se je vsaj tokrat super izplačala. Na sprejemni izpit me je spremljal oče in me še zadnjič poskusil odvrniti od nadaljnjega šolanja, z besedami, da je dovolj kruha še za ena usta. Na to sem mu zabrusil, da ima dovolj enega hlapca, se potem še bolj potrudil pri izpitu in ga uspešno opravil. Komaj sem čakal september, ko me je čakalo težko pričakovano šolanje v Mariboru. Pokazalo se je, da je bil to uvod v mojo samostojnost.

Na vrh

PAMETNI TELEFONI: **Predstavitev dveh zelo uporabnih aplikacij: Seeing Assistant Home in iDentifi**

Avtor in sodelavec: *Safet Baltič*

Aplikaciji, ki ju bom opisal v spodnjih vrsticah, sta namenjeni slepim in slabovidnim uporabnikom. Prva od njiju nam ponuja vrsto pripomočkov za vsakodnevno rabo. Z drugo, ki zelo preprosta za uporabo, si pomagamo pri prepoznavanju predmetov na slikah. Ob tem je potrebno omeniti tudi, da obe aplikaciji za delovanje uporabljata prenos podatkov.

Seeing Assistant Home

Aplikacija s skrajšanim imenom Home (dom), nam s pomočjo umetne inteligence pomaga pri vsakodnevnih opravilih. Z njo lahko prepoznavamo barve, izdelke s pomočjo skeniranja črtnih in QR kod ter prepoznavo teksta, zaznavo svetlobe in predmetov, po vrstnem redu aplikacije:

1. Voice commands (glasovni ukazi) – če dvakrat tapnemo to možnost, lahko z govornim ukazom poženemo zahtevano storitev.
2. Scan code (odčitaj kodo) – ko tapnemo to možnost, začne naša naprava z zvočnim signalom opozarjati, da je pripravljena za prepoznavo črtnih kod s pomočjo kamere. Poleg tega pa nam ponudi tudi naslednje možnosti:
  - Codes (kode) – pod to možnostjo lahko ustvarimo lastne črtne in QR kode.
  - Show or search active (prikaži in poišči aktivno) – če tapnemo to možnost, lahko spremenimo možnost v Recognize and speak (prepoznavaj in preberi). Pod prvo možnostjo nas aplikacija po zaznavi črtne kode preusmeri v Googlov iskalnik, kjer nam prikaže podatke o proizvodu. Druga možnost pa nam z govorom prebere opis izdelka, če je le-ta dostopen.
  - Type of codes (vrsta kode) – pod to možnostjo izberemo črtno ali pa QR kodo, lahko pa označimo možnost ALL (vse), s čimer bo aplikacija samodejno zaznala vrsto kode.
  - Turn OFF/ON torch mode (izključi ali vključi svetilko).
  - Turn OFF/ON sound (izključi ali vključi zvočni signal).
3. Scan NFC (odčitaj NFC) – kratica NFC pomeni Near Field Communication (bližnja komunikacija), s pomočjo katere lahko odčitamo podatke iz nosilcev, če se srečamo s to potrebo.
4. Recognize color (prepoznavaj barvo) – ko tapnemo to možnost, prične aplikacija s prepoznavanjem barv.
5. Light detector (detektor svetlobe) – ta možnost nas z pomočjo zvoka in izgovorjavo procentov jakosti svetlobe opozarja na izvor svetlobe ter nam ponudi možnost vklopa ali izklopa tako zvoka kot vibracij ob zaznavi svetlobe.
6. Magnifier (povečava) – zelo primerna možnost za slabovidne, s katero si nastavite barve, kontrast ter velikost povečave, ki jo lahko nastavite vse do 100%.
7. Detect text (zaznavaj tekst) – s pomočjo te možnosti nam prične bralnik zaslona brati tiskani tekst; ko odpremo to opravilo, se prikažejo naslednje možnosti:

- Recognized texts (prepoznani teksti) – tukaj se prikaže ves preskeniran tekst in nam ponudi možnosti urejanja, kopiranja in pošiljanja teksta, pa tudi možnost odstranitve shranjenih odčitkov.
  - Auto read ON/OFF (samodejna zaznava teksta, vklopi ali izklopi) – če vklopimo samodejno zaznavo teksta, nam bralnik zaslona avtomatično bere tekst, ko usmerimo kamero naprave nanj.
  - Screen modes full screen/screen modes nero/screen modes micro (celozaslonski način/črn zaslon/mikro zaslon) – tukaj označimo, kako se prikazuje tekst na zaslonu; funkcija je namenjena slabovidnim.
  - Sound switch ON/OFF (vklopi ali izklopi zvok) – s to možnostjo vklopimo zvočni signal, ki spreminja svojo jakost, ko zazna tekst.
  - Vibrations switch ON/OFF (vklopi ali izklopi vibracijo) – s to možnostjo vklopimo vibriranje naprave, ko le-ta zazna tekst.
8. Settings (nastavitve) – tukaj se prikažejo naslednje možnosti:
- After launching the app open (pri zagonu aplikacije odpri) – tukaj nastavimo, katero možnost nam ponudi aplikacija ob svojem zagonu. V osnovi je to možnost Main menu (osnovni meni), lahko pa si nastavimo, da nam pri zagonu aplikacije odpre tisto storitev, ki jo najpogosteje uporabljamo.
  - Default email of codes recipient (osnovna e-pošta prejemnika kod) – pod to postavko izberemo osnovni e-poštni naslov, na katerega pošiljamo (če to želimo) poskenirane črtne ali QR kode z opisom izdelka.
  - Remember last magnifier settings switch ON/OFF (zapomni si zadnjo nastavitve povečave, vklopi ali izklopi) – tukaj vklopimo ali izklopimo možnost, da si aplikacija zapomni svoje zadnje nastavitve.
  - Shake gestures (tresljaji) – pod to možnostjo lahko vklopimo ali izklopimo, kaj se zgodi ob tresljaju naprave, ter nastavimo, s kakšno močjo moramo potresti napravo za zeleno storitev.
  - Speech synthesis (sinteza govora) – tukaj nastavimo glasnost in hitrost govora ter kateri glas želimo uporabljati; pri tem je potrebno vedeti, da nam aplikacija ponuja zgolj uporabo angleških sintez govora.
  - Siri shortcuts (bližnjice Siri) – pod to možnostjo se prikažejo vsi ukazi aplikacije Siri, s katerimi poženemo zelene storitve.
9. More (več) – pod to možnostjo pa nam aplikacija ponudi naslednje storitve:
- Tutorial (priročnik) – če odpremo to možnost, aplikacija ponudi navodila za uporabo vsake posamezne storitve, kot tudi vse informacije, ki jih moramo vedeti o aplikaciji.
  - Terms of use (pogoji uporabe) – tukaj so navedeni pogoji za uporabo aplikacije, ki jih moramo potrditi, če želimo aplikacijo uporabljati.
  - About application (o aplikaciji) – tukaj se prikaže verzija in ostali podatki o aplikaciji.
  - See our other applications (pokaži ostale aplikacije podjetja) – če tapnemo to možnost, se prikažejo druge aplikacije proizvajalca, npr. Seeing Assistant Move in ostale.
  - Social media (socialni mediji) – tukaj nam ponudi spremljanje proizvajalca na straneh Facebooka, Twitterja in Youtuba.

- Report an issue (poročaj o napaki) – tukaj lahko pošljemo proizvajalcu poročila o napakah, ki jih zaznamo.
- Feedback (ocena) – tukaj pošljemo proizvajalcu oceno, želje, ipd. glede njegovih izdelkov.

Sama aplikacija deluje zelo dobro, še posebej me je prepričala z odčitavanjem kod na izdelkih, kar nam je lahko v veliko pomoč pri vsakodnevnih opravilih. Še namig: če želite, da aplikacija pri zaznavi teksta prepozna tudi šumnike, je potrebno Iphone ponastaviti na hrvaški jezik, tako da pretvori celotno aplikacijo v hrvaščino - sama aplikacija ne ponuja spremembe jezika.

V App Storeu sta na voljo 2 verziji: brezplačna Seeing Assistant Home LITE in plačljiva Seeing Assistant Home. Brezplačna verzija ima določene omejitve, kot je npr. možnost uporabe povečave ali zaznave jakosti svetlobe zgolj 1 minuto, idr. Za polno verzijo pa je potrebno odšteti 2.99 €.

iDentifi

Aplikacija iDentifi je namenjena slepim in slabovidnim osebam. Je zelo preprosta za uporabo, omogoča pa prepoznavanje predmetov na slikah. Po njenem zagonu se na zaslonu prikažejo 4 predmeti, in sicer po tem vrstnem redu:

- Settings (nastavitve), kjer si nastavimo jezik govorne sinteze in njeno hitrost.
- Instructions (navodila) – če tapnemo to možnost, nam govor prebere kratka navodila za uporabo aplikacije.
- Select photo (izberi sliko) – tukaj pobrskamo za shranjenimi slikami na naši napravi, nato jih aplikacija prepozna in govorna sinteza pove, kaj je na njih.
- Take photo (slikaj) – s to možnostjo naredimo sliko, ki jo zatem aplikacija prepozna in nam s pomočjo govorne sinteze pove, kaj je na sliki.

Aplikacija je popolnoma prilagojena za delo z bralnikom zaslona VoiceOver, sicer pa je zelo natančna pri prepoznavi predmetov na slikah. Dobite jo v aplikaciji App Store in je brezplačna za uporabo.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: **Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (2. del), Microsoftovo orodje za obnovitev izbrisanih datotek**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

133. Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (2. del)

Nadaljujemo s predstavitvijo načinov, kako lahko zaščito in varnost svojega Wi-Fi routerja in domačega Wi-Fi omrežja še dodatno povečamo.

Poskrbite za posodobljeno "firmware" opremo

Vaš router poganja "low-level" programska oprema, ki se imenuje "firmware" – posebna kombinacija strojne in programske opreme, ki v bistvu poganja vse, kar počne router. Dotična oprema skrbi za varnostne standarde omrežja, postavlja pravila, s katerimi se naprave lahko povežejo z routerjem, in še več.

Nekateri novejši routerji se v ozadju posodablajo sami, kljub temu pa je dobro, da občasno preverimo, ali je "firmware" oprema posodobljena. To pomeni, da so posodobljene razne napake, hrošči, varnostne nastavitve itd. S tem poskrbimo, da je router dodatno zaščiten pred različnimi zlonamernimi vdori. Proces posodabljanja "firmware" opreme se razlikuje od routerja do routerja, vendar podobno kot pri nastavitvah gesel, najti nastavitve ne bi smel biti prevelik zalogaj. Običajno se tudi te posodobitve nahajajo v kontrolnem panelu routerja. Če slučajno ne najdete nastavitvev, preverite dokumentacijo routerja ali pobrsajte po spletu.

Če boste imeli srečo, bo proces potekal samodejno; pri nekaterih routerjih lahko nastavitve uredite tako, da na telefon prejmete obvestilo, ko se "firmware" posodobi. Običajno posodobitve potekajo ponoči, kar pomeni, da ne boste imeli težav, saj vaš delovni proces ne bo moten. Če te sreče ne boste imeli, boste primorani prenesti novo "firmware" opremo s spletne strani proizvajalca routerjev. Kakorkoli že, zagotovo se splača, kajti to je še eden od varnostnih korakov, ki pomembno vplivajo na kakovost uporabniške izkušnje.

Onemogočite oddaljeni dostop, UPnP in WPS

Večina routerjev ima lastnosti, ki nam olajšajo dostop izven našega doma. Če ravno ne potrebujete administracijskega dostopa do routerja, lahko vse te lastnosti varno izključite v nastavitvah routerja. Poleg tega večina "remote access" aplikacij deluje tudi brez teh lastnosti.

Še ena v vrsti lastnosti, na katero je vredno biti pozoren, je "Universal Plus and Play." Povedano po domače, "UPnP" olajša igralnim konzolam in ostalim pametnim napravam, da dostopajo do spleta, ne da bi morali mi kot uporabniki ob tem iti skozi nešteto konfiguracijskih zaslonov. "UPnP" lahko uporabljajo tudi zlonamerni programi, saj hekerji tako dostopajo do najbolj naprednih nastavitvev routerja.

Tudi če se odločimo ohraniti oddaljeni dostop in "UPnP", to še ne pomeni, da bomo takoj izpostavljeni vsem internetnim zlobnežem. Če želimo biti varni kolikor se to pač da, pa je bolje, da vse skupaj izključimo. Če se pozneje izkaže, da so katere od aplikacij in naprav v vašem omrežju odvisne od delovanja teh lastnosti, jih lahko pozneje vključite brez večjih skrbi.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

134. Microsoftovo orodje za obnovitev izbranih datotek

Spletna trgovina Microsoft Store je postala bogatejša za posebno programsko opremo Microsoft Windows File Recovery, ki nam bo v pomoč pri obnovitvi izbranih datotek. Napredna programska oprema je namenjena zahtevnejšim uporabnikom.

Gre predvsem za tiste datoteke, ki so bile izbrisane ponesreči ali so postale nedostopne zaradi okvare diska, pomnilnika USB ali druge naprave za shranjevanje. Programska oprema Microsoft Windows File Recovery je bolj ko ne namenjena izkušenim uporabnikom, saj jo je mogoče uporabljati le v navezi z ukazno vrstico.

Napredna programska oprema Microsoft Windows File Recovery je na voljo za brezplačen prenos prek spletne trgovine Microsoft Store, in sicer na povezavi <https://bit.ly/micro1soft>. Novost je združljiva z datotečnimi sistemi FAT, exFAT, ReFS in NTFS ter podpira različne vrste datotek, kot so AFS, JPEG, MP3, MPEG, PDF, PNG in ZIP. Podroben seznam datotek, ki jih je mogoče obnoviti z uporabo te brezplačne programske opreme, je dosegljiv na povezavi <https://bit.ly/pod-seznam>.

Obnovitev datotek s pomočjo programske opreme Microsoft Windows File Recovery je mogoča na tri načine, in sicer Default, Segment in Signature. Način Default je priporočen s strani podjetja Microsoft, v primeru, da je pomnilniški medij poškodovan, pa računalniški gigant priporoča uporabo načina Segment in Signature. Obnovitev datotek se lahko uporablja samo za obnovitev podatkov, shranjenih na lokalnih trdih diskih, pogonih SSD, pomnilniških ključih USB, karticah SD in drugih napravah. Vračanje podatkov iz oblakov in omrežnih pomnilniških mest trenutno ni podprto.

Omenimo naj še, da lahko programsko opremo Microsoft Windows File Recovery uporabljamo le v navezi z operacijskimi sistemi Windows 10. Poleg tega moramo imeti nameščeno vsaj različico 19041 ali novejšo.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: **Začutiti umetnino z vsemi čuti**

ŠIPK (Študentski inovativni projekti za družbeno korist) – v iskanju univerzalne metode približevanja umetnin ranljivim skupinam

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Muzeji in galerije zadnjih nekaj let vsak po svoje iščejo načine zaznavanja umetnosti tudi za tiste obiskovalce, ki zaradi različnih oviranosti ne morejo v popolnosti užiti lepote umetnin. V teh pristopih je običajno slišati največ razprav prav o potrebah slepih in slabovidnih. Morda tudi zato ŠIPK v okviru projekta Začutiti umetnino išče sistemsko rešitev približevanja umetnin osebam z okvaro vida.

Povejmo najprej nekaj osnovnih podatkov o omenjenem raziskovalnem programu. ŠIPK – Študentski inovativni projekti za družbeno korist je program, ki povezuje visokošolske zavode v Sloveniji z negospodarskimi organizacijami (društvi, zavodi idr.). V projektih lahko sodelujejo študenti in visokošolski učitelji skupaj s strokovnjaki iz lokalnega okolja. Tako razvijajo dobre prakse in inovativne oblike učenja za razvoj kompetenc in praktičnih izkušenj.

Program ŠIPK omogoča sofinanciranje projektov, ki se izvajajo v skupinah od 6 do 10 študentov, pod vodstvom pedagoškega mentorja in strokovnega sodelavca iz lokalnega okolja. Projekti lahko trajajo od 3 do največ 5 mesecev. V okviru izbranih projektov študenti proučujejo različne kreativne in inovativne rešitve za izzive negospodarskega in neprofitnega sektorja. Program sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Evropska unija.

Povrnimo se zdaj k našemu projektu Začutiti umetnino. V njem sta ob pomoči študentov združila prizadevanja ljubljanska Moderna galerija in Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani.

Cilj projekta je raziskovanje metod približevanja likovne umetnosti osebam z okvaro vida in ob tem najti sistemsko rešitev, ki bi prišla v poštev tudi v drugih kulturnih hramih. V ta namen so v spomladanskem času v Moderno galerijo povabili slepe in slabovidne na individualni obisk, na veččutni ogled slike Riharda Jakopiča Ovčice, in ob koncu opravili z njimi krajši intervju. Sama sem si umetnino ogledala proti koncu junija in se ob tej priložnosti pogovarjala z Andrejo Kos iz Moderne galerije ter z vodjo projekta, izr. prof. mag. Tamaro Trček Pečak s pristojne akademije.

Obe inštituciji že vrsto let sodelujeta v različnih projektih ter s pomočjo študentov delujeta na področju raziskovalnega dela, restavratorstva, dokumentiranja, priprave gradiv za izobraževanje širše javnosti itd. Letošnji projekt Začutiti umetnino je nadaljevanje lanskoletnega Kaj vidimo z očmi, kaj vidimo s prsti, v katerem so razvijali pripomočke, ki omogočajo spoznavanje likovne umetnine z vsemi čuti, in ne zgolj z vidom. Mag. Trček Pečak o cilju letošnjega projekta pravi: »Cilj projekta je najti čim bolj celosten prikaz umetnine za vse skupine ljudi, ki jih želimo seznaniti tako s kratkim umetnostno-zgodovinskim okvirom kot tehnološkimi in materialnimi značilnostmi umetnine. Skozi zgodbo in zvok pa želimo poskrbeti tudi za svojevrstno doživetje.« (vir: www.rtv slo.si/dostopno)

O poteku letošnjega projekta pa je njegova vodja povedala, da so prva dva meseca namenili izdelavi različnih pripomočkov, v tretjem mesecu, torej v juniju, pa so vse pripomočke razstavili v Moderni galeriji v sklopu konservatorsko-restavratorske razstave Rihard Jakopič pod drobnogledom. Takoj ko je bila razstava postavljena, torej 18. junija, so izkoristili že pripravljene in razstavljene pripomočke za preizkušanje njihove ustreznosti. Želeli so se namreč prepričati, ali je vse, kar so pripravili, dovolj za boljše razumevanje in občutenje izbrane umetnine.

Zame osebno je bil obisk v Moderni galeriji prijetno doživetje. Slika Riharda Jakopiča Ovčice, na kateri so ovčice na pašniku, zbrane okrog pastirice, breza, ki se nagiba v vetru, ter pokrajina, obžarjena z večernim soncem, je name delovala precej nostalgичno. Za kratek čas me je namreč povrnila nazaj v otroštvo.

Za celostno prepoznavo umetnine so bili v galeriji na voljo najrazličnejši moduli: ročno izdelana tipna kopija originala, ki jo je prispevala ena od sodelujočih študentk, kopija, narejena s pomočjo 3D tiska, kopije posameznih detajlov slike. Ob tipni prepoznavi umetnine so obiskovalca spremljali še primerni zvočni efekti iz narave, zvočni opis slike ter zgodba o njenem nastanku.

V intervjuju po ogledu slike sem navzoče opomnila na nekatera dejstva, ki bi jih bilo dobro upoštevati pri oblikovanju napovedane metode razumevanja umetniških del. Ne glede na pripomočke, se namreč zaznavanje umetnin pri osebah z okvaro vida močno razlikuje. Kot prvo, gre za ljudi z različnimi ostanki vida, če pa se osredotočimo zgolj na popolnoma slepe, sta tudi med njimi najmanj dve skupini: osebe, slepe od rojstva, in tiste, ki so izgubile vid kasneje v življenju. Slednji si mnogo lažje ustvarijo realno predstavo, saj njihovi možgani hranijo večino podob iz vidnega sveta. Manj časa ko posameznik živi v temi, bolj jasne in čiste so te. Poleg tega so tukaj še barve, ki imajo poseben pomen v umetnosti, zlasti v likovni. Odnos do barv, kot vemo, pa je pri slepih precej različen. Nekomu, ki ni nikoli videl, pomeni informacija o barvi mnogo manj kot tistemu, ki ima kljub slepoti barvno paletu še vedno pred očmi.

A ne samo vrsta informacije, tudi količina le-teh lahko različno deluje na posameznika. Kljub temu, da slepi in slabovidni za razumevanje potrebujemo več informacij kot polnočutni, lahko prevelika količina teh v pozornost vnese nekaj zmede. Za dogajanje v Moderni galeriji lahko trdim, da je bil informacijski bum tega dne zame dokaj obremenilen.

Če pod zapisanim potegnem črto, lahko kljub laičnemu poznavanju tematike pod njo mirno zapišem, da se bo število različnih refleksij močno približalo številu intervjuvancev. Zato je, glede na pluralnost potreb, iskanje univerzalne metode približevanja umetniških del precej zahtevno, pa tudi nehvaležno početje.

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Pametna palica za slepe, Aplikacija »OstaniZdrav« dostopna tudi slepim in slabovidnim, Spotify odslej tudi v Sloveniji, Električno tandemsko kolo za slepe in slabovidne v Cerknem

Avtor in sodelavec: *Miha Srebrnjak*

Pametna palica za slepe

Slepi in slabovidni se bodo odslej v tržaški občini s pomočjo nove tehnologije lahko premikali bolj samostojno, pri tem pa jim bo pomagala posebna palica. Trst je prvo mesto v Italiji, ki je uvedlo novo tehnologijo oziroma t.i. sistem LETIsmart, ki olajša mobilnost za slepe, saj jim nudi številne informacije o tem, kje se nahajajo, kdaj lahko prečkajo cesto ali kdaj in kje se bo ustavil avtobus, ki ga čakajo.

Sistem sloni na posebni palici za slepe, v katero je vgrajen majhen računalnik (ta tehta vsega osem gramov), povezan z mrežo radijskih oddajnikov (angl. radio beacon). Palica se dobesedno pogovarja s slepo osebo in ji posreduje vse potrebne informacije za premikanje po mestu, od avtobusov do semaforjev, morebitnih nevarnih mest zaradi del na cesti oziroma pločniku, dostopa do javnih uradov, trgovin in drugih ustanov.

Vir: https://www.primorski.eu/trzaska/pametna-palica-za-slepe-EY562556?fbclid=IwAR0gzzq57n_uL8Bv2epiKtSvebOGkIC0_qfc51Yq7JxeEmFiurk0oXumIWY

Aplikacija »OstaniZdrav« dostopna tudi slepim in slabovidnim

Mobilna aplikacija za varovanje zdravja in življenja ljudi #OstaniZdrav je pripomoček, ki vam sporoči, ali ste bili v stiku z okuženo osebo. Z njeno uporabo in upoštevanjem priporočil vsak izmed nas pripomore k obvladovanju širjenja virusa ter varovanju zdravja nas samih, naših bližnjih in celotne družbe. Uporabniki pametnih telefonov z operacijskim sistemom Android si lahko aplikacijo pridobijo in namestijo v spletni trgovini z aplikacijami Google Play, kjer je dostopna z oznako #OstaniZdrav. Za Applove naprave v času priprave tega članka (druga polovica avgusta) aplikacija še ni bila na voljo. Aplikacija #OstaniZdrav pomaga pri zaježitvi in obvladovanju širjenja okužb z novim koronavirusom, zmanjšuje obremenjenost zdravstvenega sistema in tako omogoča, da država z milejšimi ukrepi obvlada virus.

Aplikacija #OstaniZdrav nas opozori, da smo bili v stiku z okuženim, kar pomeni večje tveganje, da smo se okužili tudi sami. Tako že takoj po opozorilu, ki ga prejmemo od mobilne aplikacije, ravnamo še bolj odgovorno: opazujemo svoje počutje in ob prvem zaznavanju simptomov stopimo v stik z osebnim zdravnikom, se ne družimo, še posebej ne z ranljivimi posamezniki, in še bolj dosledno izvajamo preventivne ukrepe (higiena rok in kašlja, nošenje mask in ustrezna medsebojna razdalja). Aplikacija je tudi po mojem testiranju za slepe zelo dobro prilagojena. Ko jo namestimo na mobilno napravo, je potrebno zgolj vklopiti Bluetooth povezljivost, saj mobilna naprava z ostalimi telefoni komunicira prek tega protokola.

Vir: <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/mobilna-aplikacija-ostanizdrav/>

Spotify odslej tudi v Sloveniji

Glasbena platforma Spotify je od 15. julija dostopna tudi v 13 evropskih državah, med katerimi je Slovenija. Skupno je navzoča v 92 državah po svetu. Glasbeni naročniški servis, podoben kot Apple Music, Deezer in Google Play, ponuja 50 milijonov skladb, štiri milijarde seznamov predvajanja in lokalizirane funkcije za personalizacijo glasbe. Sedaj bo 250 milijonov poslušalcev na 13 novih trgih lahko odkrivalo glasbo in se povežalo z glasbeniki, ki se jim ponuja nova možnost za promocijo. Pridružili se bodo skupno 286 milijonom Spotifyjevih poslušalcev in 130 milijonom naročnikov storitve premium oz. plačnikom storitev.

Švedski ponudnik pretočne glasbe Spotify je bil ustanovljen leta 2006. Glasbo v poslušanje ponuja brezplačno, a s predvajanjem oglasnih vsebin. Ob plačilu naročnine pa se predvaja glasba brez oglasov. Od aprila ponuja možnost, ki glasbenikom omogoča prejemanje prispevkov od poslušalcev ali donacije v dobrodelne namene. Spotify si lahko namestimo na vse aktualne operacijske sisteme: na računalnik z operacijskim sistemom Windows, kot tudi na android in iOS telefone in tablice.

Vir: <https://www.mladina.si/199875/spotify-odslej-tudi-v-sloveniji/>

Električno tandemsko kolo za slepe in slabovidne v Cerknem

Občina Cerkno je v okviru izvajanja projekta E-nostavno na kolo ob Večnamenskem centru Cerkno že maja namestila kolesarsko stojalo, servisni stebriček, uredila počivališče z mizo in klopjo ter prevzela devet gorskih električnih koles in eno tandemsko električno kolo, namenjeno izboljšanju ponudbe kolesarsko-turističnih destinacij. Z vključitvijo v projekt je Cerkljanska postala del obsežnejše Gorenjske kolesarske mreže. Sistem za izposajo e-koles je Občina Cerkno vzpostavila skupaj z LTO Laufar Cerkno.

Partnerji, ki sodelujejo pri tem projektu, si prizadevajo vzpostaviti in opremiti posamezna območja z infrastrukturo za razvoj kolesarstva. Predvsem na področju trajnostne mobilnosti in tudi kolesarskega turizma je vse večji trend uporabe električnih koles.

25. julija 2020, je pred Hotelom Cerkno potekala predstavitev prvega električnega tandemskega kolesa za slepe in slabovidne. Prvo takšno kolo v Sloveniji ponuja slepim in slabovidnim ter njihovim družinam izkušnjo dejavnih počitnic na Cerkljanskem.

Vir: https://www.rtvsl.si/dostopno/clanki/elektricno-tandemsko-kolo-za-slepe-in-slabovidne-v-cerknem/531283?fbclid=IwAR0c9QSD_6aTXN-5A7OTSCoYYMjnEP75m4gA9zzlOHWICtH2QiMCM1tcSY

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: COVID-19 in njegove posledice, Direktiva o poštnih storitvah, Podkast o tehnologiji, Invalidnost in podnebne spremembe – Strategija 4P, Sporočilo WBU ob katastrofi v Libanonu

Avtor: *Anja Uršič*

Prevod: *Jure Škerl*

COVID-19 in njegove posledice

Pandemija je že nekaj mesecev glavna tema pogovorov in nič ne kaže, da bo virus kmalu izginil iz naših življenj. Kot je tipično za takšne primere, so še zlasti ogrožene ranljive skupine, saj jih institucionalni ukrepi, sprejeti za reševanje krizne situacije, pogosto spregledajo. Zaradi tega je delo civilnih organizacij z in za omenjene skupine v takšnih trenutkih izrednega pomena.

Evropska zveza slepih je zato sprejela odločitev, da bo naredila pregled strategij različnih organizacij pri spopadanju s krizo ter povzela njihove izkušnje v razmerah, ki so brez precedensa za vse nas. V želji, da bi določili korake, ki bodo potrebni v nadaljevanju, so na zvezi opravili intervjuje s številnimi mednarodnimi telesi, kot so denimo Evropski invalidski forum, Svetovna zdravstvena organizacija, Evropska zveza gluhih ipd. Vprašalnik ter odgovore nanj si lahko v celoti ogledate na spletni strani EBU, pod zavihkom Novičnik – junij.

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Povratne informacije na poročilo Evropske komisije o poštni direktivi

Evropska komisija je 2. marca 2020 objavila načrt za postopek evaluacije poštne direktive (97/67/EC), ki je bila nazadnje dopolnjena leta 2008. Od tedaj je sektor poštnih storitev doživel velike spremembe, zlasti na področju digitalizacije ter spletnega trgovanja. V pripravi je poročilo, katerega izid je načrtovan za zadnje četrletje 2020, in ki bo prineslo oceno o tem, ali je direktiva v trenutnem obdobju še aktualna ter ali še izpolnjuje cilje, s katerimi je bila prvotno sprejeta. Komisija vabi vse zainteresirane strani, naj pošljejo svoje komentarje. V zvezi s tem je Evropska zveza slepih sprejela svojo oceno in jo vložila na strani Evropske komisije »Povejte svoje mnenje«.

Prva točka člena 12 direktive navaja, da »lahko države članice uvedejo ter vzdržujejo posebno kategorijo brezplačnih poštnih storitev za potrebe skupnosti slepih in slabovidnih oseb«. Izraz »lahko« v tem stavku torej pomeni, da je storitev brezplačnih pošilk za slepe in slabovidne zgolj opcijska in jo lahko ponudniki, ki so pod pritiskom ustvarjanja dobička, kadarkoli ukinejo.

Ker to slepe in slabovidne postavlja v negotov položaj, bi bila dobrodošla sprememba, da bi opcijo brezplačnih poštnih storitev za slepe in slabovidne spremenili v obvezno, in sicer vsaj za pošto, ki vsebuje literaturo za slepe in slabovidne.

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Tehnološki podkast

Podkast ali spletna oddaja Evropske zveze slepih prinaša novice o podpornih tehnologijah za slepe in slabovidne osebe.

Ekipe podkasta sporoča, da bodo odslej vse njihove oddaje opremljene tudi s prepisom besedila, kar omogoča odločanje med branjem ali poslušanjem in s tem povečuje vključenost poslušalcev z različnimi okvarami.

Karantenski ukrepi se po treh mesecih omejitev počasi sproščajo. Večina nas je v tem obdobju delala od doma, za virtualne sestanke pa je bil nujen dober mikrofoni. V podkastu so preizkusili nov set slušalk z mikrofonom, ki ga proizvaja podjetje MPOW, in pregledali nove funkcije operacijskega sistema iOS 13.5 ter Appleove aplikacije za obveščanje o izpostavljenosti okužbam, ki službam javnega zdravja po svetu omogoča nadzor nad tem, ali so bili uporabniki izpostavljeni virusu covid-19, zbrani podatki pa oblastem pomagajo snovati boljše strategije v boju proti epidemiji.

Sorodna aplikacija je SODAR – Googlova poskusna storitev, ki uporabnikom s pomočjo nadgrajene resničnosti (angl. augmented reality) pomaga določiti razdaljo dveh metrov do ljudi v njihovi bližini.

Microsoft je izdal spomladanske posodobitve za Windows 10. Različica 2004, kot se imenuje, prinaša številne izboljšave na področju dostopnosti za slepe in slabovidne osebe.

Predstavljajte si, da lahko preberete zapis v brajici, ne da bi se vam ga bilo treba dotakniti – nemški znanstveniki razvijajo prav takšno tehnologijo, haptični zvočnik HaptiRead, ki deluje v frekvenčnem območju ultrazvoka.

V razvoju je tudi nova metoda skeniranja likovnih del, ki bo omogočala 3-dimenzionalno reprezentacijo potez slikarskega čopiča. Tehnologija bo koristna tako za spletne slikarske učilnice ter virtualne muzeje kot za slepe in slabovidne osebe, ki bi jim slikarska dela na ta način lahko postala bistveno bolj dostopna.

Twitter od maja letos uporabnikom vseh največjih operacijskih sistemov omogoča dodajanje alternativnega besedila. To lahko služi opisovanju prizorov na objavljenih slikah in zato potencialno predstavlja velik napredek za skupnost slepih in slabovidnih. Le upamo lahko, da bodo to novo možnost uporabniki tudi izkoristili.

Če želite prebrati ali slišati več o novostih na področju podpornih tehnologij ter aplikacij, obiščite podkast na strani Evropske zveze slepih, pod kategorijo »Access Cast«.

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Invalidnost in podnebne spremembe – strategija štirih P-jev

Štirje P-ji v strategiji za večjo vključenost invalidnih oseb znotraj boja proti podnebnim spremembam so, v angleščini: personal, programmes, policy in political, ali v slovenščini: osebni vidik, programske usmeritve, sprejemanje politik in politične razmere.

V smislu opremljenosti in razpolaganja s sredstvi so invalidne osebe ena od najbolj zapostavljenih družbenih skupin na svetu, pogosto pa se soočajo še z nadaljnjo marginalizacijo spričo intersekcionalnih okoliščin, kot so spol, spolnost, etnična in verska pripadnost, izobrazba in zemljepisna umeščenost. Vse to pomeni, da so zaradi prihajajočih podnebnih sprememb med najbolj ogroženimi. V praksi se ogroženost pretvori v dejstva: invalidne osebe in njihove skupnosti trpijo za neugodnimi posledicami podnebnih sprememb, kot so čedalje pogostejša neurja, pomanjkanje hrane, zemeljski plazovi, poplavljanje obalnih območij, suše, požari, siromašenje prsti, propadanje infrastrukture in življenjskega okolja, velika temperaturna nihanja, rastoča negotovost in nepredvidljiva prihodnost (izvleček iz poročila deležnikov invalidnih skupnosti, objavljenega na Visokem političnem forumu ZN 2019).

Citirano poročilo daje jasno vedeti, da imajo podnebne spremembe negativne posledice za invalidne osebe, njihove družine ter skupnosti, v katerih živijo, in v nadaljevanju te posledice tudi podrobneje analizira.

Sledeč strukturi štirih P-jev se poročilo po vrsti posveti: prvič, »osebnemu«, tj. kako podnebne spremembe vplivajo na življenje posameznikov in skupnosti, v smislu preživetja, dostopa do informacij, migracij in zdravja; drugič, »programskim usmeritvam«, tj. kako lahko vladne in civilne organizacije s sprejemanjem ustreznih programov pomagajo pospeševati vključenost pri boju s podnebnimi spremembami; tretjič, »politikam«, tj. trenutnim pristopom k soočanju z izzivi podnebnih sprememb ter boljšim vključevanjem invalidnih oseb v globalne procese; in četrtič, »političnemu«, tj. vprašanjem, kako se lahko invalidne osebe dejavno vključijo v aktivistična gibanja ter zakaj morajo politiki zavzeti bolj proaktiven pristop k naslavljanju potreb invalidnih oseb.

Vir: <http://worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

Sporočilo Svetovne zveze slepih svojim članom v Libanonu

Svetovno zvezo slepih je globoko presunila nedavna tragična eksplozija v Bejrutu, ki je ubila na desetine ljudi in jih več tisoč ranila. Poročila medijev kažejo, da je pogrešanih na stotine oseb, zaradi česar je utemeljena skrb, da bo število mrtvih še naraslo.

Zveza izraža najgloblje sožalje vsem svojim članom v Libanonu, ki jih je prizadel ta katastrofičen dogodek. Obenem zaskrbljeno spremljajo operacijo reševanja in izkopavanja ljudi ter pozivajo vlado, nujne službe ter humanitarne agencije, naj bodo pozorni na potrebe invalidnih oseb, še posebej slepih in slabovidnih, ki jih je ujela eksplozija. Kritičnega pomena je, da imajo slepe in slabovidne osebe dostop do nujnih storitev in relevantnih informacij v zvočni obliki, lahko berljivem tisku ali brajici. Poleg tega potrebujejo tudi dostop do humanitarne pomoči, rehabilitacije in krizne nastanitve.

Svetovna zveza slepih zagovarja pravice vseh slepih in slabovidnih oseb, ki jih prizadenejo naravne nesreče, humanitarne katastrofe ali vojna, ter neumorno poziva k ohranjanju storitev in programov, ki so posvečeni izpolnjevanju njihovih življenjskih potreb.

Vir: <http://worldblindunion.org/English/Pages/default.aspx>

[Na vrh](#)

© 2002-2020 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)